

Helsingfors/Mariehamn 17.12.2014.

Nr 29/14

Hänvisning Ålands landskapsregerings
skrivelse 3.12.2014, nr 86 S20.

Till Ålands landskapsregering

Ärendet och dess avgränsning

Ålands landskapsregering har med hänvisning till 56 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande gällande omfattningen av landskapets behörighet relaterad till tjänstekollektivavtal samt hälso- och sjukvården. Bakgrunden till begäran var en pågående arbetskonflikt och arbetsinställelse vid Ålands hälso- och sjukvård.

Enligt 56 § 1 mom. i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller självstyrelsen. Landskapsregeringens frågeställningar i detta ärende preciseras i slutet av dess skrivelse. Beträffande dessa frågeställningar konstateras att det inte ankommer på Ålandsdelegationen att uttala sig om tillämpningen av gällande landskapslagstiftning eller vilka legala medel som står till landskapsregeringens förfogande. *Ålandsdelegationen utgår från att den primära frågeställningen i detta ärende är om det ingår i landskapets behörighet att genom lagstiftnings- och åtföljande förvaltningsåtgärder ålägga dem som deltar i en pågående arbetstvist att utföra skyddsarbete eller andra åligganden.* På grund av det som

---

Postadress:

Ålandsdelegationen
Statens ämbetsverk på Åland
PB 58
22101 MARIEHAMN

Telefon:

växel 018-635270

Telefax:

018-635268

Adress i Helsingfors:

Georgsgatan 9 A 4
00120 HELSINGFORS

framförs ovan koncentrerar sig Ålandsdelegationen i detta utlåtande till nämnda huvudfråga. Utlåtandet utgår inte från den då pågående arbetskonflikten, utan ser frågeställningen ur ett allmännare perspektiv. Med dessa utgångspunkter har delegationen bedömt det möjligt att avge detta utlåtande utan att i ärendet inhämta utlåtanden från andra instanser.

Lagstiftningsbehörigheten

I ärendet relevant landskaps- och rikslagstiftning beskrivs i landskapsregerings skrivelse. I det följande återges endast de för ärendets bedömning viktigaste bestämmelserna.

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda och med beaktande av vad som stadgas i 29 § 1 mom. 6 punkten och 29 § 2 mom. Enligt nämnda 29 § 1 mom. 6 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande arbetsavtal, med de undantag beträffande läroavtal som följer av 18 § 14 punkten, och samarbete inom företag. Lagstiftningsbehörigheten gällande landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 2 punkt. En motsvarande bestämmelse gällande kommunernas tjänsteinnehavare finns i självstyrelselagens 18 § 4 punkt. Ärenden gällande stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag utgör, liksom bl.a. utövande av yttrande-, förenings-, och församlingsfriheten, riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 och 2 punkter.

Bestämmelser om arbetsfred och arbetstvister finns i 3 kap. i landskapslagen om tjänstekollektivavtal (ÅFS 22/1978). Enligt landskapslagens 12 § 1 mom. är en tjänsteman inte skyldig att utföra åligganden vilka berörs av tillåten lockout eller strejk eller av sådan blockad som gäller angelägenheter vilka kan vara föremål för avtal. En tjänsteman som inte omfattas av arbetsstrid ska fullgöra sina sedvanliga arbetsuppgifter. Med skyddsarbete avses enligt 12 § 2 mom. arbete som vid arbetsstrid är oundgängligt för förhindrande av fara för medborgarnas liv eller hälsa eller för skyddande av sådan egendom, som särskilt utsätts för fara till följd av arbetsstriden. Motsvarande bestämmelser finns i 11 § i lagen om statens tjänstekollektivavtal (FFS 664/1970).

Enligt Ålandsdelegationens bedömning ingår i landskapets behörighet gällande tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda att lagstifta om arbetsfred och arbetstvister. Härvid bör dock de i grundlagen reglerade fri- och rättigheterna respekteras. Begränsningar i dem bör om möjligt undvikas, men begränsningar i vissa av dem kan vara nödvändiga för att trygga andra grundlagsenliga rättigheter. Sålunda kan de i grundlagens 7 § 1 mom. och 19 § 1 mom. garanterade rätten till liv och säkerhet respektive oundgänglig omsorg i vissa fall möjliggöra att det lagstiftas om begränsningar gällande den fackliga föreningsfriheten som garanteras i grundlagens 13 § 2 mom., den därtill anknutna konflikträtten samt den personliga friheten och rätten till arbete enligt grundlagens 7 § 1 mom. och 18 § 1 mom. Förrän sådana lagstiftningsåtgärder vidtas förutsätts det att dessa rättigheter vägs mot varandra för att utreda om skyddet av en viss grundlagsskyddad rättighet kan berättiga till begränsningar av en annan grundrättighet. Om en sådan bedöm-

ning ger vid handen att de tilltänkta begränsningsåtgärderna kan anses acceptabla från grundlagssynpunkt bör lagstiftningen uppfylla sådana allmänna förutsättningar för ingrepp i de personliga rättigheterna såsom kravet på noggrann avgränsning, exakthet och proportionalitet.

I riket har det i vissa fall och under vissa förutsättningar ansetts möjligt att lagstifta om begränsningar i den fackliga föreningsfriheten och konflikträtten. Såsom betydelsefulla faktorer i bedömningen av möjligheterna att lagstifta om sådana åtgärder har bl.a. ansetts hur länge en skyldighet att utföra arbete är avsedd att gälla, hur omfattande den krets av personer är som berörs av skyldigheten och på vilka grunder den bestäms. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna har det även ansetts viktigt att det exakt i själva lagen föreskrivs hur länge en sådan temporär lag är avsedd att gälla. (Se härom närmare GrUU 15/2007 rd). Av det sagda följer enligt Ålandsdelegationens bedömning att det inte är möjligt att i lagstiftningen inta t.ex. bestämmelser som allmänt skulle förplikta till utförande av skyddsåtgärder vid arbetstvister. I samband med lagstiftningskontrollen ankommer det på Ålandsdelegationen att uttala sig huruvida en konkret landskapslag även till dessa delar överensstämmer med självtyrelselagen och grundlagen. Därför uttalar sig Ålandsdelegationen i detta sammanhang inte närmare om de krav som ställs på en sådan landskapslag.

Ålandsdelegationens slutsats

Ålandsdelegationen har ovan ansett att det under vissa förutsättningar är möjligt att i landskapslagstiftningen inta bestämmelser om begränsningar av arbetsstridsåtgärder i fråga om landskapets och kommunernas tjänstemän. Detta är beroende av en avvägning av den nytta och det ingrepp som åtgärden från grundlagssynpunkt innebär. En prövning av om en landskapslag som reglerar sådana begränsningar uppfyller stadgade förutsättningarna görs vid lagstiftningskontrollen. Förutom av grundlagen och den allmänna arbetsrätten kan landskapets lagstiftningsmakt härvid begränsas även av Europeiska unionens regelverk och för Åland bindande internationella avtal.

Närvarande

Ordförande Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Mäenpää och Pellonpää.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

För kännedom:

Arbets- och näringsministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Justitieministeriet
Tillstånds och tillsynsverket för social- och hälsovården, Valvira
Tehys fackavdelning på Åland r.f.
Tehy r.y.
Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
Ålands hälso- och sjukvård
Riksförlikningsmannen